

Kính thưa Thầy và các Thầy Cô!

Chúng con xin phép chia sẻ một số nội dung chính mà chúng con ghi chép trong bài Thầy Vọng Tây giảng từ 4h50' đến 6h00', sáng thứ Tư, ngày 02/4/2025.

PHẬT HỌC THƯỜNG THỨC

Bài 031: Cảm tình là cội gốc của phiền não

Trong Kinh Phật có câu: *“Ái bất trọng bất sanh Ta Bà. Niệm bất nhất bất sanh Tịnh Độ”* cho thấy người trầm luân trong sanh tử là do nghiệp ái quá nặng. Hằng ngày, chúng ta thường dùng cảm tình để làm việc. Hòa Thượng nói: ***“Bạn tương ưng với lý trí thì bạn không mê, nếu bạn tương ưng với cảm tình thì mê rồi. Phật pháp dạy bảo chúng ta phải đem cảm tình biến thành lý trí, biến thành trí tuệ. Phật pháp dạy bạn phải lý trí, không nên chủ quan, xem thường mà động khởi cảm tình. Cảm tình là mê, lý trí là giác. Phải lấy lý trí làm chủ, không nên lấy cảm tình làm chủ. Đây là việc quan trọng hơn bất cứ điều gì!”***

“Người ta biết rõ cảm tình là cội gốc của phiền não, không nên chấp trước nó, vướng bận nó. Thế nhưng, cuối cùng họ vẫn rơi vào cảm tình để làm việc. Vì sao Phật không nói đến chữ “ái”- yêu thương chúng sanh mà lại nói là Phật từ bi với chúng sanh. Xuất phát điểm của yêu thương và từ bi là khác nhau. Từ trong lý tánh sanh ra sự yêu thương thì gọi là từ bi, còn từ trong cảm tình mà sanh ra thì gọi là yêu, là “ái”.”

Từ lời dạy này của Hòa Thượng, chúng ta quán chiếu thì biết chúng ta mê chứ không giác, nên đây là căn nguyên của phiền não và đau khổ. Chúng ta thật là một kẻ đáng thương vì biết rõ nguyên nhân của khổ đau, của sanh tử nhưng vẫn cam chịu, vẫn mang vác, ôm ấp, bao che nó mà không cách gì rời bỏ nó được. Phần nhiều trong ta, cảm tình luôn thắng lý trí. Nguyên nhân là do công phu của chúng ta chưa đủ độ sâu, chưa đủ độ dày. Cho dù người đó là ai, tu được bao nhiêu năm mà vẫn dễ rơi vào cảm tình làm việc thì biết được họ chưa cắt được gốc phiền não.

Có người hằng ngày giảng cho học trò nghe về vô thường nhưng chiếc xe của họ bị người khác va chạm làm vỡ thì họ lại mong muốn bồi thường mà không quán chiếu về sự vô thường, đây là cảm tình không phải lý trí. Phật Bồ Tát phát khởi tình yêu của các Ngài từ lý tánh, còn chúng sanh phát khởi tình yêu từ trong cảm tình. Tình yêu phát khởi từ lý tánh thì không có khổng chế, chiếm hữu, ngược lại, phát khởi từ cảm tình thì chấp trước, dùng mọi cách để giữ lấy. Cho nên nhiều người tu hành đã nhiều năm, vẫn bị dính vào cảm tình mà làm việc, vẫn ngỡ rằng mình đang từ bi, vì vậy mà khổ đau nhưng không biết nguyên nhân vì sao.

Ví dụ, khi chúng ta lo cho một ai đó, quan tâm đến họ nhưng họ lại phản mình thì chúng ta không nên tức giận. Ở hoàn cảnh này, nếu chúng ta không đau khổ, chấp trước thì sự yêu thương của chúng ta đối với họ xuất phát từ lý tánh, là *“việc tốt cần làm nên làm không công không đức”*. Do đó, khi không có không chế, chiếm hữu sẽ không có chấp trước, không có được mất, hơn thua, tốt xấu, nên không có đau khổ. Chẳng ai ban an vui hay mang đau khổ đến cho chúng ta mà chính chúng ta tự mình làm, tự mình chịu - tự tác tự thọ, chúng ta có đầy đủ quyền năng để ban an vui cho chính mình.

Nếu không nhận ra điều này, chúng ta luôn sống trong trạng thái ủy thác, nương nhờ, luôn y nại vào Phật, Bồ Tát, Thánh Hiền, thần v...v. Khi đối mặt với sanh tử, chúng ta mới thấu hiểu được rằng chỉ có một mình chúng ta chiến đấu với nghiệp lực. Chúng ta hãy quán sát trong khi làm việc, chúng ta khởi tâm động niệm, đối nhân xử thế tiếp vật có dính mắc không? Nếu có dính mắc, có phiền não dẫn đo, thì đó là cảm tình và nếu không dính mắc, không có phiền não dẫn đo, thì đó là lý trí. Biên giới này rất gần, rất vi tế nên nếu không quán chiếu kỹ thì cũng không nhận ra. Nếu chúng ta thấy mình tự tại, an vui với tâm thanh tịnh, không vương bận chút gì, chính là chúng ta không bị rơi vào cảm tình. Cho nên, từ bi xuất phát từ lý tánh còn tình yêu xuất phát từ cảm tình và cảm tình là cội gốc của phiền não.

Hòa Thượng tiếp lời: *“Các vị phải nên hiểu rõ từ bi và tình cảm, tình yêu chỉ là một sự việc. Yêu là chìm đắm trong năm dục sáu trần, đó là ô nhiễm. Từ bi là từ nơi tâm thanh tịnh, cho nên không có ô nhiễm. Có rất nhiều người làm việc cho rằng đó là Phật sự. Nếu là Phật sự thì việc đó phải dùng tâm thanh tịnh mà làm, còn nếu không dùng tâm thanh tịnh thì đó không phải là Phật sự. Phàm phu thấy biết sai lầm, luôn là mang cảm tình để làm Phật sự, dùng cảm tình để giao tế, ứng đối. Dùng tâm này để tu tâm thanh tịnh thì làm sao tu được thành công.*

“Người học Phật phải nương vào lý trí, không nên nương vào cảm tình. Nương vào cảm tình làm việc là ở bên bờ của sanh tử, là việc của luân hồi. Nương vào lý trí làm việc thì sẽ siêu việt. Cho nên mỗi giờ, mỗi phút, đối nhân xử thế tiếp vật, phải dùng lý trí, không nên cảm tình mà làm việc.”

Chúng ta đang dùng từ *“Từ bi”* một cách tùy tiện. Con người ngày nay làm việc tốt rồi lại mong người khác trả ơn và khi muốn trả ơn người khác thì lại chấp nhận làm mọi việc, kể cả việc sai trái. Có người hiếu dưỡng cha mẹ và phụng sự sư trưởng một cách mù quáng theo năm dục sáu trần. Có người con biết cha thích ăn thịt chó nên cứ lúc nào đi đâu về là mua thịt chó cho cha ăn. Việc làm này không tốt cho sức khỏe của cha và làm tổn hại sinh mạng của loài vật, do đó, đây không phải là hiếu, mà là bất hiếu. Cách nhìn và cách làm sai lầm đó đã tạo ra phiền não cho chúng sanh. Cuối cùng vẫn rơi vào không chế và chiếm hữu, rơi vào cái *“ta”* và cái của *“ta”*, rơi vào trạng thái xây dựng bá đồ cá nhân. Tham cầu danh vọng lợi dưỡng chính là đang xây dựng bá đồ.

Trong Phật pháp và chuẩn mực Thánh Hiền, hiểu không chỉ dừng lại ở cung phụng thân thể không để gây yếu mà quan trọng hơn là phải lo tâm của cha mẹ. Phụng sự sư trưởng không phải là lo cúng dường tài vật, lo quần áo, đấm bóp hầu hạ cho sư trưởng mà là nghe lời dạy, truyền thừa của Phật của Thánh Hiền mà y giáo phụng hành. Hòa thượng chỉ dạy chúng ta rằng việc làm tâm từ bi thì thanh tịnh còn việc làm của cảm tình thì rơi vào năm dục sáu trần.

Bản thân tôi chẳng tốt gì, mà đang cố gắng kiểm soát chính mình trước các tiện nghi của cuộc sống. Chỉ cất bắt giặc là nó sẽ trở dậy đầy đủ 16 tên giặc tập khí phiền não. Dù cho tu hành 10-20 năm, nhưng khi điểm danh từng tên “*Tài, Sắc, Danh, Thực, Thù*” trong ta là vẫn có đầy đủ, thậm chí chúng còn trá hình, biến hóa để chúng ta không nhận ra. Hòa Thượng từng nói một điều khiến chúng ta phải phản tỉnh rằng chúng ta đang tưởng rằng mình không còn tham nữa, ai ngờ đâu, mình đang chuyển đối tượng tham.

Câu chuyện của vị thầy tu khi ngồi ăn cơm đã chọn trái chuối to để tráng miệng, thầy đã quán sát được tâm tham của mình, mặc dù trước khi đi thầy là chủ một tiệm vàng. Thầy xả tiệm vàng để tham trái chuối. Câu chuyện cho thấy tâm cảnh của chính chúng ta. Khởi tâm động niệm, đối nhân xử thế tiếp vật của chúng ta đều đang bị các tập khí phiền não như tự tư tự lợi, tham sân si, ảo danh ảo vọng v...vv dẫn đạo. Chúng ta tưởng mình đang từ bi nên phải xem xét cho kỹ. Các việc làm xuất phát từ thanh tịnh thì mới là từ bi, còn ảo danh ảo vọng thì không phải là từ bi.

Trên Kinh Kim Cang Phật dạy chúng ta bố thí phải “*tam luân không tịch*”, không thấy mình thí, không thấy vật thí, không thấy người nhận thí. Tuy nhiên, ngày nay, chúng ta tuy không nói ra, nhưng khi cho nhau, giúp nhau điều gì, chúng ta đều mong được báo ân. Thậm chí kể cả 20-30 năm sau, tâm thường khởi lên phiền não, vẫn nhớ rõ việc chúng ta đã giúp đỡ một ai đó mà người đó lại không mang ơn mình. Đây là lí do vì sao chúng ta khổ đau, vì sao chúng ta luân hồi. Không chỉ một đời sau mà vô lượng đời sau, các bên gặp nhau đều vẫn phải trả nợ cũ. Đều là tự tác tự thọ - tự làm tự chịu.

Cho nên, mọi sự khổ đau trên cuộc đời này đều không vô tình, đều là nhân trước, quả sau. Duyên nào đến trước thì việc đó đến trước, duyên ác đến trước thì việc ác đến trước. Phật từ bi với tất cả chúng sanh nên Phật tự tại vô ngại. Phật giúp chúng sanh không mong cầu chúng sanh mang ân mình. Đây mới đúng nghĩa của từ bi, chân thành, thanh tịnh. Chúng ta chẳng thanh tịnh luôn dính mắc ở năm dục sáu trần. Nếu chúng ta không dùng tâm thanh tịnh làm việc thì đó không phải là Phật sự mà là Ma sự. Ma sự khiến chúng ta bị dày vò, phiền não và khổ đau.

Nếu chúng ta dùng tâm cảm tình của phàm phu để tu tâm thanh tịnh thì tu không thành công. Người có tâm ý qua loa sẽ không nhận ra việc này, họ có thể lí luận rằng tôi làm việc rất thật tâm, thật lòng. Đúng là có thật nhưng không phải là thật của tâm

thanh tịnh mà là thật của cảm tình. Trong khi làm việc, nếu không quán sát kỹ là tâm của chúng ta thường quay trở về với cảm tình mà không phải là lí trí. Khi làm Phật sự, làm việc tốt, chúng ta phải dụng tâm vô tư vô cầu, còn hề làm vì “ta” vì “đoàn thể của ta” cũng là sai lầm, cũng là cảm tình.

Hòa Thượng sách tấn chúng ta làm việc tốt phải vì chúng sanh ở khắp pháp giới, còn nếu làm việc tốt vì chúng sanh ở địa cầu này thì chắc chắn sẽ có chiến tranh giữa các vì sao. Các chúng sanh ở các ngôi sao, ai cũng muốn tốt cho tinh cầu hay ngôi sao của mình nên sẽ có chiến tranh. Cho nên, Hòa Thượng chỉ cho chúng ta phương pháp giải quyết, đó là “*việc tốt cần làm, nên làm, không công không đức*”. Việc tốt đương nhiên phải làm vì đó là hạnh nguyện của Bồ tát. Bồ Tát đến thế gian để phục vụ chúng sanh, không sợ khó khổ, không có ý niệm lời lỗi. Cho nên làm việc tốt phải vô tư vô cầu, chân thật hy sinh phụng hiến.

Người học Phật nên nương vào lí trí thì mới siêu việt, không nương vào cảm tình vì hề có cảm tình là rơi vào năm dục sáu trần, sẽ bị đọa lạc. Chúng ta làm việc từ nơi lí tánh thì sẽ thuần tịnh thuần thiện. Thấu hiểu đạo lý này, chúng ta càng cảm nhận rằng chính mình vốn tạo ra khổ đau và thọ nhận khổ đau đó, hoàn toàn tự làm tự chịu. Vậy có nên trách trời, trách Phật hay không? Các Ngài vô can, các Ngài tận tâm tận lực giảng dạy cho chúng ta, làm ra biểu pháp tốt nhất nhưng chúng ta lại làm ngược lại.

Thậm chí, người quy y Phật nhiều năm nhưng họ vẫn phải đối diện với khổ đau phiền não y như trước. Nguyên nhân là vì họ đã không làm theo lời Phật dạy. Quy y Phật là Giác mà không Mê, nghĩa là người quy y của Phật phải tỉnh tường biết đâu là thiện, đâu là ác? Thiện thì nên làm, ác thì nên tránh. Đó là giác! Quy y Pháp là Chánh mà không Tà tức là làm những việc quang minh chánh đại. Quy y Tăng là Tịnh, Tịnh mà không nhiễm, tức là hằng ngày đối diện với năm dục sáu trần, phải nhận ra những tập khí này. Rõ ràng, chúng ta đã không nhận ra, hằng ngày vẫn bị những tập khí xấu ác xỏ mũi, dẫn đi một lúc mới tỉnh ra.

Cho nên chúng ta đừng bao giờ cho mình có cơ hội, hãy tránh xa nhân duyên để tập khí xấu ác của dấy khởi. Nếu không cần thiết thì chúng ta không nên tiếp cận, không nên gần gũi. Thực sự không có phương pháp nào tốt hơn. Chúng ta đừng chủ quan bởi hề cứ gần ăn là dính ăn, gần nhậu là dính nhậu, gần người xấu thì chắc chắn sẽ xấu. Do đó, tốt nhất hãy gần người thiện lương, người tinh tấn thì bản thân cũng sẽ thiện lương và tinh tấn. Nếu không làm được như thế thì ngày ngày chúng ta vẫn rơi vào cảm tình để làm việc./.

Nam Mô A Di Đà Phật

Chúng con xin tùy hỷ công đức của Thầy và tất cả các Thầy Cô!

*Nội dung chúng con ghi chép lời giảng của Thầy có thể còn sai lầm và thiếu sót.
Kính mong Thầy và các Thầy Cô lượng thứ, chỉ bảo và đóng góp ý kiến để tài liệu học
tập mang lại lợi ích cho mọi người!*